

Rasten Suometar.

— Lufemista Nuorisolle. —

N:o 16.

Keuhakuussa

1857.

Kalevalan Runot.

(Katto N:o 14.)

Saatuansa ohransa näin mieltä myöten kaswamaan waka, wanha Wäinämöinen elelee aikojansa noilla Wäinölään ahoilla, Kalevalan kankahilla, yöt ja päiwät wirfensä laulellen, noita syntyjä sywiä, muinaisia muiste-loita, ja tulee tästä ylen mainioksi ja kuuluisaksi. Oli nuori Joukahainen, laiha poika Lappalainen, moloma laulaja hänkin, se käwi kyläsä kerran, jossa kuuli Wäinämöisen laulantaa kehuttawan paremmaksi, kuin mitä itsekäin tiesi. Tuo tuosta kowin pabastui ja käfesi läh-teäksensä Wäinölähän, Wäinön kera woitteloille. Kielsi iso poikaansa lähtemästä sinne surman suuhun, iso kielsi ja emo epäsi, waan ei totellut Joukahainen. Waljasti tulisen ruunan korjan kultaisen etehen ja ajaa suhuttelee, kunnes kolmantena päiwänä päätyi Wäinölään ahoille, jossa tapaa Wäinämöisen tiellä ja ajaa hänelle vastaan, että aisa aisahän tarttui ja waljaat kaikki särkyiwät. Siitä kun sinä nyt seisotaan, seisotaan ja mietitään, kysyy Wäinämöinen: „kui’ oli sukua, kun niin tuhmosti tuli ete-hen, länget, rahheet häneltä rikkoen?“ johon toinen was-taa Joukahainen olewansa, waan pyytää kysyjätäki ni-meänsä wirklamaan. Sen kun kelsi Wäinämöiseksi, jota tawoittamaan oli lähtenyt, heti waati lauluille häntä, sanoen:

„Tienet wanha Wäinämöinen,
Laulaja iänikuinen,
Ruwetkamme laulamahan,
Saakamme sanelemahan,
Mies on miestä oppimahan,
Toinen toista woittamahan.“

Waka, wanha Wäinämöinen tuon hänelle sanoiksi wirkki:

„Mitäpä minusta ompi
Laulajaksi, taitajaksi,
Min’ olen aikani elellyt
Näillä yksillä ahoilla,

Kotipellon pientarilla
Kuunnellut kotikäfää;
Waan kuitenki, kaititenki
Sano korwin kuullakseni,
Mitä se enintä tie’ät,
Oli muien ymmärtelet?“

Siitä nyt Joukahainen, Wäinämöistä harmittaaksensa, alkaa lapsellista renkutusta laulamahan, osoittaen sillä miten wähässä arwossa hän piti Wäinön laulumahia, kun joutawilla loruilla luuli wertoja hänelle wetäwänsä. Waan kun toinen närkästymättä kuunteli hänen lorujaan, päättäen niitä waan lapsen tiedoksi, näisen muistiksi, waan ei partasuun urohon: jo nousi Joukahainen toiselle kannalle ja rupesti urostöistänsä kerskaamaan, sanoen miesnä seitsemäntenä muka olleensa maata, taiwoa saataesfa. Sen kun Wäinämöinen warstui sanoi hänen walehelleen, Joukahainen waatii miekkasille häntä, arwel-len: „kun ei lie minulla mieltä, kysyn mieltä mielaltani.“ Wäinämöinen kyllä sanoi pahoin ei pelkääwän hänen miekkojansa, mieliänsä, waan kuitenkin ei kehtaawansa läh-teä miekan mittelöhön tuommoisen kehuon raukan kanssa. Tuosta nuori Joukahainen murti suuta, wäänti päätä, murti mustoa hawenta ja sanoi wallan wihastuneena:

„Ken ei käy miekan mittelöhön,
Lähe ei kalwan katselohon,
Sen minä staksi laulan,
Makärsäkki asetan,
Panen semmoiset urohot
Sen sikäli, tuon tākäli,
Sorran fonta-tunkiohon
Lääwän nurkkahan nutistan.“

Jopa nyt suuttui Wäinämöinenki ja loihe itse laula-mahan: järwet läiffyi, maa järisi, wuoret wäskiset wäpisi hänen laulaessa. Lauloi sitä nuoren Joukahaisen wesat wempelehen, pajupehkon länkilöihin; lauloi korjan kulta-

laidan lampiin ha'oihi, ja lauffipään bewoisen, sen lau-
loi kosken rannalle kiwifsi. Itsen Joukahaisen lauloi
suohon suonimöistä, kainaloista kankahasen. Jo nyt nuori
Joukahainen tiesi tielle tullehensa woittelohon, laulelohon
Wäinämöisen keralla. Jalkoitteli jalkojansa suosta, eipä
jakkakaan jalka nousta, sinä kun on kiwinen kenkä. Siitä
nuoren Joukahaisen jo alkaa tuskaksi tulla; pyytää ru-
koilee Wäinämöistä sanojansa peräyttämään, luwaten lun-
nahat lujimmat jos päästäisi pälfähästä tästä. Waan
kun Wäinämöinen ei sanonut huoliwansa hopeitansa kul-
tiansa joita tarjosi, ollen mulla noita itsellänsäki, minkä
waan mielsä tekisi; jo lupasi hädäsään Joukahainen
Aino-sisarensa Wäinämöiselle puolisoiksi. No, tyytyihän
Wäinämöinen tuohon, hän kun juuri oli alkaa wailla,
ja pyörti pois pyhät sanansa, päästäen sillä nuoren Jou-
kahaisen suosta, johon leukoja myöten jo oli laulanut
hänen, niin että partaki miehellä liettehesä rypefi. Sy-
dämmellä synkeällä läksi nyt tuosta Joukahainen kotihinsa,
jossa kertoo emollensa, miten oli pahasti matkansa onnis-
tunut, kun täytyi luwata Aino-sisarensa puolisoiksi Wäi-
nölle, turwaksi tutisewalle. Waan emo tästä ylen ihas-
tui ja kielsi poikaansa itkemästä; ei sanonut mulla itkettä-
wiä olewan, kun tuota kaiken ikänsä oli toiwonut, suku-
hunsa suurta miestä, laulajata langoksensa.

Tuopa Aino, neiti nuori, ei maisenkaan tietänyt iloita
sulhostaan. Itkähän kassan kanneutta, tukan nuoren tuu-
heutta jos se piennä peitettäisiin; itki kuun ja päivän
suloutta, jos oisi nuorna jättäminen weikon westo-tante-
rille, ison ikkunan aloille. Emo koittelee tyttärensä loh-
dutella, arwellen: „Jumalan päivän muuallaki maail-
massa paistawan, ei ainoastaan ison alkunoilla, weikon
weräjän suulla“; waan ei ota tyttö tuosta lohdutellaksensa.
Läksypä sitä kerran lehtohon tyttö, wasta-taittoon war-
wikkohon. Tuolla sattuu Wäinämöinen wastahan tule-
maan, joka tuon hänelle sanoiksi wirkki:

„Eläpä muille, neiti nuori,
Kun minulle neiti nuori,
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,
Pane päätä palmikolle,
Sio silkillä hiwusta.“

Neiti tuohon wastaeli:

„En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristilöitä,
Päätä silkillä sitaise,
Suoti en haahen haljakoista,

Behnän wiploista walita,
Usun katoissa sowissa,
Kaswan leiwän kannikoissa
Tykönä hywän isoni,
Kanssa armahan emoni“;

ja samassa riisti ristit, helmet, kaunehet kaikki päättänsä,
jättäen ne lehtohon maan hywiksi, mennen itse itkein ko-
tihin. Kysyi iso, kysyi weli, sai fiskoiki sanoneheksi: mitä
itki ja walitti? Eipä wirkkanut syytä heille, sanoihan
waan helmet, kaunehet lehtohon kadottaneensa; noita mie-
lensä surewan. Kysyipä emo aitan portahalta, jossa kuo-
retta kokoili, mitä itki tytti raukka? Emollensa tuossa nyt
haastoi tyttö totuuden, selitti, miten oli Kalewaisen kas-
kesmaalta tawannut, miten tämä häntä omaksensa pyysi,
waan miten tuohon oli wastannut, ei hänestä jos ei
muistakaan huoliwansa, jättäen helmet, formuksensa leh-
tohon, itse itkein kottin tullen. Emo kielsi turhia itke-
mästä, käskein tyttöänsä menemään aittahan mä'esse, siell'
on arffu arkun päällä, hameita kultawöitä täynnänsä;
tuolta läski parasta päällensä ottamaan, neuwoen näin
lastansa:

„Sio silkki silmille,
Kullat kulmille kohota,
Kaulahan heleät helmet,
Kullan ristit rinnoille,
Pane paita palttinainen,
Kiitä liinan aiwinainen,
Hame werkainen wetäise,
Senp' on päälle silkkiwyöhyt,
Sukat sulkkuiset koreat,
Kautokengät kaunokaiset,
Pääsi kääri palmikolle,
Silkkinauhoilla sitaise,
Sormet kullan formuksihin,
Riäet kullan käärylöihin.“

Tämmöisesä asussa sitte läski tupaan tulemaan suku-
kuntansa suloksi, koko heimon hempeäksi. Waan ei to-
tellut tytär tuota, itkee itkemistänsä yhä ja sanoo ei tah-
towansa ikiwanhalle miehelle puolisoiksi mennä. Suolis-
sansa käwellen efsyy korpeen, jota astuu päivän, astuu
toisen, kunnes kolmantena ennätti meri etehen, jossa näkee
neittä kolme kylpemässä. Aino neiti tuohon neljänneksi
rupesti ja uida kiistasi kiwelle kirjawalle, joka selällä kul-
lalle paistoi. Pääskin kiwelle, johon asetaisen istu-
maan, waan samassa kilahti kiwi wetehen, neitonon kiwen
keralla. Se oli surma nuoren neion, loppu kaunihin
kanasen.

Emo itkee yöt, päivät huffunutta tyttärensä. Waan Bänämöinen lähtee morfantansa merestä pyytämään ja saaki hänen oudonlaisesti kalaksi muuttuneena onkeensa. Drittää sitä palaksi leikkaamaan, mutta kala käristä pyörähtää mereen ja ilmoittaa sieltä itsensä, sen oli. Turhaan kokee Bänämöinen sekä sanoilla että pyyhdyksillä kalaa jälle saada. Sai kyllin kaloja muita, waan ei saanut sitä, jota mieltensä pitäwi. Kulkee sitä raskaalla mielellä kottia ja saapi äitiwainajaltansa haudasta newon lähteä Pohjan kuuluisata tyttäätä kosimaan.

(Jatketaan.)

Potaateista.

(Muualta.)

Ei taida nyhyänsä löytyä sitä kurjaa metsämököä Suomeslamme, jonka wierustalla ei rehoittaisi potaattikaswuja finertäwin kuffineen. Ne owat meille kaikille jo lapsuudesta asti tuttuja. Mutta tuskin tietänee kukaan enää nuorisossa nousewassa, ett'ei niin ole kailin ajoin ollut. Potaatti ei olekaan maamme alkuperäistä asukkaista, waan kaukoa tänne muutettu muukalainen. Dikeastansa se ei ole Euroopan sukuperää ensinkään, sillä kaukainen kotinsa on Amerikasassa, helteisemmän auringon alla. Sieltä toiwat sen Englannin merimiehet kotiseuduillensä, josta wähitellen lewisi Eurooppaan manterelle, jopa wihdoin Suomehenkin.

Tästä potaatin tuonnista Eurooppaan oisi nyt mieleni kertoa pikkuisen tarinan. — Noin 250 vuotta sitten riehui julma sota Englantilaisien ja Espanjalaisien välillä. Kain eiwät tainneet itselle Espanjan maalle mitään wahinkoa tehdä, rupestwat Englantilaiset hätyyttämään Espanjalaisien merentakaisia uudispaikkoja sekä ryöstämään heidän sieltä tulewia kultaaiwojansa. Senwuoksi enentiwät laiwastoansa, kaukaißilla meriretkillä lisääntyi heidän taitonsa sekä oppinsa, ja sillä tawalla syntyi se Englannin meriwalta, josta sen asukkaat nyt syyllä lehuwat. — Englannin uljaimpia merisankaria tässä sodassa, oli mainio Francis Drake, joka retkittänsä ei tuonut ainoastansa kultaa ja muuta senlaista sotasaaliista, waan hyödyllisiä eläimiäkin sekä kaswuja.

Niin lähetti hän kerran eräälle ystäwällensä, korkealle herralle Lontoossa, potaatin taimia, lehuen ne hywin hywästä ruoka-aineeksi. Herra ne istuttiin ryytimaahansa koetteeksi; ne ottiwat hywin menestyskänsä ja syksyn joutuesassa kaswoi niihin noita tawallisia siemennuppuloita. Netpä olivat herran luulolta niitä lehattuja hedelmiä, josta laittoi suuret pidot ja kutsui niihin kaikki Englan-

nin yleiwimmät herrat. Ruokaa oli ensisti kaikellaista, kun pidoisia ainakin, mutta wiimeiseksi kannettiin katettu astia pöydälle. Tuosta nousi sitten isäntä istumeltansa ja piti pitkän, korean puheen, sanoen mainiosta ystäwältänsä Drakesta saaneensa uuden kaswulajin siemeniä. „Tänä'ette“, lausui hän lopuksi, „kuinka hywästi tämä kaswu on meidän maaslamme menestynyt! Epäilemättä on siitä Englannille suuri hyöty ja siunaus tulewa.“ — Sen sanottua, nosti hän kannen pois astiasta ja rupesti juhlassisesti jakelemaan nupputat wierailiensa. Ne olivat muka keitetyt ja sokuria päälle ripoitettu, kuni muille marjoille. Wieraat tuosta maistelemaan, koettelemaan, mutta lehtun hedelmän karwas maku weti suun heiltä wääräksi. Mielellään olisimat jälleensä sylkeneet pois, waan kun eiwät julenneet isännältä, niin nielivät, nielivät, kunne wihdoin paljon sokurin awulla saivat osansa syödyksi. Jopa häpesti isäntäkin, kun oli turhaan kiitellyt semmoista siän syötäwää, ja päättänsä pudistellen päättiwät korkeat herrat potaatin lewottomaksi Englannille. Se kyllä saattoi tulla hywä kuumassa Amerikasassa, mutta kylmemmällä ilmanalalla se totta ei mahtanut ennättää kypsymään, koska makunsa oli niin pahanlainen.

Niin oli potaattiparka tuomionsa saanut ja nyhdyttiin herran käsystä warsinensa, juurinenja ryytimaasta pois sekä hyljettiin rikkatunkiolle. Siinä ois se warmaanki mennyt hukkaan, jos ei köyhä päiwäläinen ois saattunut siinä, eräänä päiwänä, patansa tulelle panemaan. Potaattimukulat kun siinä tulesta paahtuivat, pisti niistä niin makuisa haju miehelle nenään, että hän, ihmeesänsä mitä kummaa siinä ois, kaimoi ne rikasta, tuhkasta esille ja rupesti maistelemaan. Arwaa sen jokainen, miten oli paistikkaat nälkäiselle watsalle mieleen! — Mies ahmaisi suuhunsa, minkä jaksoi ja weti sitten niitä herranki maistaa. Jopa älysi tämäkin silloin wäärin menetelleensa, kuin oli siemennupulat keitetännyt, eikä juurimukulat. Paikalla laittoi taaskin pidot, joihin kutsuttiin wiime kerran siinä olleet herrat. Wiimeiseksi tuottiin taaskin katettu astia siään, ja herra selitti wieraille taannoisen erehdyksensä, lehoittaen jokaista lewittämään niin makuisaa ja hyödyllistä kaswua. — Siitä ajoin on potaattia yhä enemmän wiljelty Englannissa ja sen wierieisesä Zelannin saaresassa on se köyhän rahwaan melkein ainoana rawintona.

Wähitellen lewitettiin potaatin wiljelys Ranskan sekä Saksanmaalle, josta wiimemainitusta tuottiin tänne Suomehen. Siihenkin tuontiin oli sota syynä. Ruotsalaisilla oli silloin, noin 100 vuotta sitten, sota Preyssiin kuni-

gasta vastaan. Siinä, Pommerin sodassa kutsutussa, ot-
telussa, oli Suomenki poikia ja ne pä toivat palatesansa
jokainen laukunsa täyden potattia kotihin. Tästä nä'em-
me sitä pahaa ei olewan, josta ei hyvääki sikiäisi. So-
dan verisen melskeet tuottawat usein suurta hyötyä.

Hellänmielinen tyttö.

(Muualta.)

Kerran sai pieni Elsa äitiltään pienoisen raha-arkun,
jossa säilyttäisi ne rahat, mitkä toisinaan aina sai wan-
hemmiltaan lahjaksi. Eräänä päivänä tuosta näki äiti
säästö-arkun olewan ihko tyhjänä ja kysyi Elsalta, mihin-
tä hän oli hukannut rahansa. — „Minä ne tänään, äiti
kultaiseni, annoin toiselle lahjaksi“, vastasi Elsa.

„Kellekä?“ kysyi äiti:

Elsa: „olipahan pahankurinen poika.“

Äiti: „mitkä ne hänelle annoit? Teitkö sen siksi, että
hän jättäisi pahat tapansa?“

Elsa: „kyllä kaiketi sen soisin! Mutta kuuleppas, hy-
vä äitini, onko kenenkään walta pyytää noita pieniä,
ilmassa lentäviä lintuisia, ja niitä räälätä kuinka tah-
tonsa?“

Äiti: ei ikään lapseni. Syyttä taikka waan pahaa
tehdäksemme emme suinkaan saa heitä räälätä.“

Elsa: niin minäkin arvelin, ja siksi mun mielestäni
teki se poika warsin jumalattomasti, kun hän kädellensä
kiinni otti pienoisen linnun pojan, jos ei vielä laulaat-
kaan taitanut taikka muulla tavalla hyödyttää häntä, —
tuskin lentäkään vielä. Kuitenki kauppoiteli hän sitä
minulle, ja hädisään piuski lintu-raukka warsin surkeasti
ja olisi mielellään lentänyt pois; mutta poika puristi
sitä kourallaan niin kowasti, ett'ei se woinut mitään.“

Äiti: „no, mitäs silloin teit lapseni?“

Elsa: „minä juoksin tupaan, jossa aukaisin pienen
säästö-arkkuni, ja annoin kaikki rahani pojalle. Hän an-
toi sitä vastaan minulle linnun ja minä lasin sen wäl-
jälle. Et usko äitini, kuinka se kourastani päästyä oli
iloinen ja sukkelasti lensi matkaansa! Waan jos lintu oli
kloissaan tätä, en minäkään ihastunut vähemmin.“

Äiti: „hyvän teko ihastuttaa ainakin sydäntämme, ja
niin käwi sinullekin, waikka samalla teit hyvää pahankuris-
selle pojallekin, jos ei sitä ansainnut.“

Elsa: „mutta ehkä poika köyhyyden pakolla oli niin
kowayhäminen, saadakseen minulta jonkun äyrisen.“

Äiti: „niin minäkin luulen, ett'ei hän waan pahan-
telemisen halusta räälännyt lintua.“

Elsa: „enkös siis oikein tehnyt, kun hänelle annoin
säästämät rahani ilman että ne luwinkaan edes.“

Äiti: ei warsin oikein juuri; sillä jos joku toinen poi-
ka nyt sinulle kauppoitteleisi pientä lintua, niin ei olisi si-
nulle waraa sen lunastamiseen.“

Elsa: „minä pyytäisin äitiltäni.“

Äiti: „entä jos ei sattuisi olemaan minullakaan.“

Elsa: „silloin kyllä olisin neuwoton.“

Äiti: „senpä wuoksi pitää sinä aina taiten käyttää sääs-
tämät rahasi, sillä tuhlaaminen on yhtä suuri wika, kuin
ahneuskin. Koska siis vähiltä waroistasi annat jollekin
köyhälle, pitää aina muistaa, että tarwitsewia on
monta, joille myös olisi annettava. — Mutta tunsitko
sen pojan nimeä, jolle sinä rahasi annoit?“

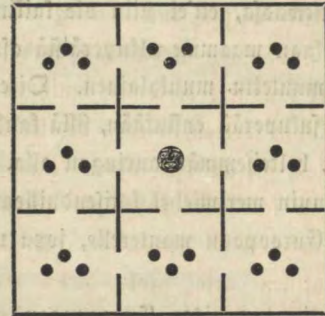
Elsa: „en tuntenut. Etkö äitini aina ole minua
neuwonut, ett'ei hyvää tehdesi tule nimeä kysellä.“

Äiti: „tässä asiassa sowittaa hellä mielestä laatu wä-
hän tuhlaamisesta. — Missä nyt on säästö-arkkusi? Tuo
se tänne, niin mä uudestaan sen täytteen.“

Elsa: „kiitoskia, hyvä äitini! Sepä kyllä mieltäni hy-
wittäisi.“ Äiti suuteli sitä tytärtään Elsaa, sanoen:
„Sumala sunatkoon sinua lapseni! Koe aina olla köyhiä
kohtaan hellä ja auttawainen.“

Arwoitus.

Neljä kolmatta poikaista asui koulumestarinsa tykönä.
Paremmiin heitä silmällä pitääksensä, warsinin koska oli
läkshyt luettawina, rakennutti tämä neliskulmaseen huoneen
itsellensä, johon laittoi yhdeksän eri kammaria, seura-
waan tapaan:

Näihin pani kolme poikaa joka kammariin asumaan,
paitse keskimmäistä, jossa itse istua tykösti käyden sieltä
aina ajan takaa katsomassa, pysyvätkö pojat kaikki koto-
na. Antoi kuitenkin luwan pojille käydä toinen toisissa;
kunhan waan aina pysyivät niissä kolmessa suojassa,
jotka samalla seinällä olivat kun kunkin oma kammari;
joten kolkkakammarien asuja pääsivät kahteen suuntaan
käymään. Tuosta jo älysiwät pojat, ett'ei malttanutkaan
koulumestari joka kerta kaikki ylisummalta lukea, katsoi-
han waan, olisiko yhdeksän poikaa yhteesen niissä kolmessa
suojaissa, jotka samalla seinällä olivat. Saitatpa siitä
miettimään, eiköhän jollaki tavalla woisi osa heistä aina
päästä ulos kylässä käymään koulumestarin tietämättä,
tämä kun heistä oli kowa ylen eikä muuten kun jolloin-
kullon pyhinä päästännyt heitä tovereitaan terwehtimään.
Kauwan mietittyänsä jo wihdoinki keksivät keinon, miten
neljä poikaa aina sai kylässä käydä. Arwaapas nyt lu-
kiani, mitenkä ne muut kaksikymmentä sillä aikaa asettui-
wat kammariin, ett'ei osannut koulumestari, kun ta-
paansa myöten yhdeksän poikaa joka siwulle luki, näitä
neljää kaitwata? Ken ei arwaa tätä saapi tulewassa nu-
merossa selityksen.

Tämän n:ron toimitti: S—la.

Helsingissä

Suomalaisen Kirjallisuuden-Seuran Kirjapainossa.

Painoluwan antanut: L. Heimbürger.